Татар телендә урта гомуми белем бирү мәктәбенең
7 нчы сыйныфында укучы татар балалары өчен
татар теленнән үткәрелә торган район олимпиадасы биремнәре
(2015/2016 нчы уку елы)

Үткәрү вакыты- 3 сәгать **Максималь балл - 50**

I. Тестлардан дөрес җавапны билгеләгез.

1. Кайсы рәттәге сүзләрнең барысында да [w] авазы әйтелә? ***(2 балл)***
   а) дөбердәү, куаныч, валюта, куалау;
   ә) һәвәскәр, булмау, ваклаучы, гәүдә;
   б) ватандаш, гөжләү, вектор, богау;
   в) димләү, август, уалу, дуамал.

2. Кече тел ассимиляциясе күзәтелгән сүзне билгеләгез. ***(2 балл)***
   а)кышка;
   ә) унбиш;
   б) борынгы;
   в) болыннар.

3.Бирелгән сүзнең басымы үзгәргән очракта омонимның кайсы төре барлыкка килә?
Атла□с – ... ***(2 балл)***
   а) саф лексик омоним;
   ә) омоформа;
   б) омофон;
   в) омограф.

4. Мәкальдәге төшеп калган сүзне билгеләгез. ***(2 балл)***
Һавадагы торнага алданып, кулыңдагы ... ычкындырма.
   а) чыпчыкны;
   ә) былбылны;
   б) карганы;
   в) аккошны.

5. Тамырдаш сүзләрдән генә торган төркемне билгеләгез. ***(2 балл)***
   а) очлы, очрау, очсыз, очлаю;
   ә) көндез, көнкүреш, көнлек, көндәлек;
   б) көләч, көлү, көлсу, көлкеле;
   в) калдык, калу, калай, калган.

6. Мәгънәдәш берәмлекләрдән торган парлы сүзне билгеләгез. ***(2 балл)***
   а) сату-алу;
   ә) аклы-каралы;
   б) эңгер-меңгер;
   в) исәпсез-чутсыз.

7. ***Ярларына*** *ак каеннар үскән* (Р.Әхмәтҗанов) җөмләсендәге билгеләнгән сүзгә морфологик-синтаксик анализ дөрес ясалган вариантны билгеләгез. ***(2 балл)***

а) исем, уртаклык исем, күплек санда, 3 нче зат тартым белән төрләнгән, төшем килешендә, ачыклаган сүзе – *үскән* фигыле, җөмләдә урын хәле, тамыр исем;

ә) исем, уртаклык исем, күплек санда, 3 нче зат тартым белән төрләнгән, юнәлеш килешендә, ачыклаган сүзе – *үскән* фигыле, җөмләдә урын хәле, ясалма исем;

б) исем, уртаклык исем, күплек санда, 3 нче зат тартым белән төрләнгән, юнәлеш килешендә, ачыклаган сүзе – *үскән* фигыле, җөмләдә урын хәле, тамыр исем;

в) исем, уртаклык исем, күплек санда, 3 нче зат тартым белән төрләнгән, төшем килешендә, ачыклаган сүзе – *үскән* фигыле, җөмләдә тәмамлык, ясалма исем.

8. Тиңдәш кисәкләр арасында өтер куелмый торган очракны билгеләгез. ***(2 балл)***

а) каршы куючы теркәгечләр алдыннан;

ә)җыючы һәм бүлүче теркәгечләр ялгызы гына килгәндә;

б) тезү интонациясе булганда;

в) җыючы һәм бүлүче теркәгечләр кабатланып килгәндә.

9. Урын мөнәсәбәтен белдергән сүзтезмәне билгеләгез. ***(2 балл)***

а) абыйга язу;

ә) чишмә янында йөрү;

б) хикәя турында сөйләшү;

в) җете кызыл яулык.

10. Ачыклаулы мөнәсәбәтне белдерми торган бәйләүче чараны билгеләгез. ***(2 балл)***

а) килеш кушымчалары;

ә) бәйлек һәм бәйлек сүзләр;

б) зат-сан кушымчалары;

в) фигыль формалары.

11. *Хәсәнбай ничектер үзгәргән, бу инде ул **яшәгән**, ул сагынган авыл түгелдер кебек иде* җөмләсендәге ***яшәгән*** сүзе кайсы сүз төркеменә карый? ***(2 балл)***

а) үткән заман хикәя фигыль;

ә) сыйфат;

б) хәзерге заман хикәя фигыль;

в) үткән заман сыйфат фигыль.

12.*Көндезләрен басу эшендә йөрде, тимерчегә булышкалады* (Г. Бәширов) җөмләсендә исем сүз төркеменә кермәгән сүзне билгеләгез. ***(2 балл)***

а) көндезләрен;

ә) басу;

б) эшендә;

в) тимерчегә.

13. *Болында безне кошлар сайрап каршы алдылар* (Г. Ибраһимов) җөмләсендәге сүзтезмә булмаган сүзләр тезмәләрен билгеләгез. ***(4 балл)***

а) болында каршы алдылар;

ә) безне каршы алдылар;

б) кошлар каршы алдылар;

в) сайрап каршы алдылар;

г) каршы алдылар;

14. Бәйләнешле текст барлыкка килсен өчен, җөмләләрне нинди тәртиптә куярга кирәк? ***(2 балл)***

1) *Ленар сәхнә уртасына Татарстан флагын күтәреп чыкты*.

2) *Ленар, микрофон алдына килеп, рәхмәт әйтә башлады.*

3) *Ничек дип игълан иттеләр әле?*

4) *Кул чабарга керештеләр.*

5) “*Татарстаннан Ленар Самат улы Вәлиев, Иоганн Себастьян Бах сонаталарын башкарып, беренче урынны алды”, - диделәр.*

6) *Бу юлы зал Татарстанны, аның яшелле-аклы-кызыллы төсләрен алкышлады.* (Г. Гыйльмановтан)

а) 3,5,1,4,6,2;

ә) 2,5,4,6,1,3 ;

б) 4,3,5,4,1,2;

в) 1,5,3,4,6,2.

15. ***Соң*** сүзе бәйлек булып килгән җөмләне билгеләгез. ***(2 балл)***

а) Быел көз соң килде.

ә) Әхсән уйга калды. Аннан соң укытучыга карады. (Н. Акмал);

б) – Нәрсә өйрәтермен соң мин сиңа? (Н. Акмал);

в) Соң, күптән шулай диләр аны!

II Теоретик бирем.

Җаваплар языгыз. ***(8 балл)***

1) Җөмләдә сүзләр үзара ... төрле юл белән бәйләнә: ...

2) Тезүле бәйләнешне белдерүче чаралар: ...

3) Ияртүле бәйләнештә торган сүзләр арасындагы мөнәсәбәтләр: ...

4) Татар телендәге сүзтезмәләрнең исемнәре: ...

III Иҗади бирем.

Хәйран булып җырны тыңлап тордым,
Ташлап түбән дөнья уйларын ,
Күз алдымда күргән төсле булдым
Болгар һәм Агыйдел буйларын.

Г. Тукайның “Милли моңнар” шигыреннән алынган бу өзек нинди фикерләр уята?

Тукай сүзләре, татар җыры, татар моңы Сезгә ничек тәэсир итә? Шул хактагы фикерләрегезне 12-13 җөмләдән торган текст итеп языгыз. ***(10 балл)***